

Nezaudēt mieru biržas krīzē

Krituma beigas vēl nav redzamas, taču **peļņas iespējas nav zudušas**

Mārtiņš Apinis

SATRAUKUMS, kas saistīts ar Covid-19 izplatību, pasaules finanšu tirgos radījis vēl negatīvāku inerci nekā 2008. gada finanšu krīze.

Pēdējo divu nedēļu laikā (līdz pagājušajai trešdienai) vien ir bijušas divas reizes, kad ASV fondu tirgus lielo kompāniju indekss *Dow Jones Industrial Average* vienas dienas laikā piedzīvojis lielākus zaudējumus nekā vissliktākajā dienā iepriekšējās finanšu krīzes laikā. Savukārt mēneša laikā (līdz 18. martam) šī biržas indikatora vērtība ir kritusies aptuveni par trešdaļu, atrodoties nedaudz zem 20 000 punktu robežas. Var teikt, ka šobrīd negācijas ir pārņēmušas faktiski visus pasaules finanšu tirgus, un biržu tendences liecina, ka glābšanas rīnka funkcijas nepilda pat zelts.

Brūk aviokompānijas

Pagājušās nedēļas otrajā pusē, komentējot sektorus, kuriem pašreiz klājas vissliktāk, *Baltic International Bank* Aktīvu pārvaldīšanas nodaļas vadītājs Konstantīns Goluzins sacīja, ka, palielinoties to valstu skaitam, kuras slēgušas savas robežas un ierobežojušas aviopārvadājumus, aviopārvadājumu industrijas indekss kopš 20. februāra noslīdējis vairāk nekā par 60%. Līdzīga situācija ir viesnīcu, restorānu un tūrisma industrijā. Cietuši arī taksometru pakalpojumu pārvaldītāji, piemēram, *Uber* un *Lyft*, kuru akciju cena ir noslīdējusi par 60% attiecīgajā periodā. «Šo uzņēmumu akcijas ir kritušas visvairāk, jo šis segments ir ietekmēts visvairāk, ņemot vērā pārvietošanās ierobežojumus, kas ieviesti daudzviet pasaulē. Tajā pašā laikā ir cietušas arī daudzas citas industrijas, jo nākas pat slēgt rūpnīcas. Galvenokārt tie ir autorāzotāji, kuri jau visā Eiropā ir gandrīz apstādīnājuši ražotāju darbību,» situāciju komentē finanšu norišu speciālists.

Pēc viņa teiktā, kaut arī līdz ar Covid-19 izplatību ir palielinājis dezinfekcijas līdzekļu, zāļu un pārtikas preču noiets, kopumā gan zāļu ražotāju, gan pārtikas un dzērienu ražotāju, kā arī māj-saimniecības preču ražotāju cenas ir kritušas kopā ar pārējo tirgu. «Tas, ka šodien tiek izpirktas visas uzņēmuma saražotās preces, nenozīmē, ka šī tendence turpināsies, tāpēc uzņēmumiem jāņem vērā un jāplāno scenāriji, ka tiem var iestāties grūti laiki,» secina K. Goluzins.

Atsevišķas veiksmes

Lai arī kopējās tendences ir lejupejošas, ir atsevišķi tirgus segmenti vai konkrēti uzņēmumi, kuru peļņa uz krīzes rēķina aug vai kuri vismaz spēj saglabāt stabilu finanšu

▲ **BIRŽAS indeksi šobrīd kritas straujāk, nekā sākoties iepriekšējai finanšu krīzei nedaudz vairāk nekā pirms desmit gadiem, taču, neraugoties uz to, ir pat samērā pazīstami uzņēmumi, kuru akciju cenas pāris nedēļu laikā piedzīvojušas divciparu procentu izteiksmē mērāmu kāpumu.**

FOTO - AFP/SCANPIX

plūsmu pat krīzes situācijā. **Centrālās bankas un valdības ir gatavas ieguldīt ievērojamus līdzekļus, lai stimulētu ekonomiku. Konstantīns Goluzins**

Tādējādi pastāv iespēja, ka to akciju cenas pieaug, lai gan kopējais tirgus traucas lejup. *INVL Pensiju fondi* vadītājs Andrejs Martinovs zina teikt, ka šobrīd vislabāk izskatās tā dēvētie klasiskie necikliskie biznesi, piemēram, komunālo pakalpojumu sniedzēji. Viņš arī min konkrētus nozares uzņēmumus, kuru akciju cenas ir pieaugušas. To vidū ir *Consolidated Edison*, kura akcijas cena šomēnes līdz 18. marta biržas sesijas slēgšanas brīdim bija kāpusi par 17%, savukārt *American Water Works Co* šo pāris nedēļu laikā piedzīvojuši 5,2% vērtu akciju cenas pieaugumu, liecina *Investing.com* pieejamie cenu dati. A. Martinovs stāsta, ka, ņemot vērā milzīgo pieprasījumu pēc pārtikas

produktiem, arī atsevišķi pārtikas un plaša patēriņa preču ražotāji un tirdzniecības uzņēmumi piedzīvojuši akciju tirgus vērtības pieaugumu. To vidū ir *Clorox Company*, kura šomēnes līdz 18. martam piedzīvojuši 19,8% vērtu akciju cenas kāpumu. Akciju cenas pieaugušas arī *Campbell Soup* (plus 11,9%), *General Mills* (plus 17,9%), *Kellogg* (plus 14%) un *Walmart* (plus 13,8%). Arī informācijas tehnoloģiju uzņēmumi, kas izstrādā risinājumus attālinātam darbam, bauda popularitāti starp investoriem. Piemēram, *Citrix Systems* akcijas cena iepriekš minētajā atskaites posmā kāpusi par solidiem 26,2%. *INVL* eksperts piebilst, ka starp uzņēmumiem, kuriem akcijas pieaugušas, nenoliedzami ir arī farmācijas un citu sektoru, piemēram, dezinfekcijas līdzekļu, ražotājkompanijas, kuras sekmē cilvēces cīņu ar Covid-19. Akciju cenas pieaugušas tādiem uzņēmumiem kā *Regeneron Pharmaceuticals* (plus 9%), *Gilead Sciences* (plus 14,5%), kā arī *Eli Lilly* (plus 13,4%).

«Šobrīd praktiski visu valstu valdības ir izziņojušas bezprecedenta ekonomikas atbalsta programmas, ar kurām ekonomikā tiks iepludināti milzīgi naudas līdzekļi. Rezultātā uz iespējamā preču piegāžu pārrāvuma un preču deficīta fona sākušas parādīties bažas par inflācijas un naudas devalvācijas riskiem.

Tāpēc investori, meklējot ieguldījumu iespējas, ir sākuši skatīties nekustamā īpašuma un lauksaimniecības virzienā. Arī zelts kā klasisks vērtības aizsardzības instruments varētu kļūt pievilcīgāks,» investīciju segmentus raksturo A. Martinovs. Skaidrojot nianšes, viņš piebilst, ka no vispārējā krituma mazāk cieš tie uzņēmumi, kuru parādu slogs ir minimāls vai kuri vispār veic saimniecisko darbību ar saviem līdzekļiem, protams, ar nosacījumu, ka biznesa modeli mazāk skars karantīnas pasākumi.

Pāragri spriest

Ja salīdzinām pašreizējās norises, piemēram, ar 2008. gada septembri, var nonākt pie secinājuma, ka akciju cenu samazināšanās temps patlaban ir aptuveni trīs reizes straujāks. Tas var radīt jautājumu, vai tirgus negācijas drīzumā var pierimt vai arī kopējais tirgus kritums varētu būt lielāks nekā iepriekšējās finanšu krīzes laikā. Par labu otrajam argumentam runā gan tas, ka pasaules ekonomikā briesmu indikatori mirgoja jau pirms vīrusa izplatības, gan arī tas, ka patlaban vismaz Eiropā straujāji Covid-19 izplatībai gals nav redzams. Taču ir pozitīvas ziņas no Ķīnas, kur sasliedzumu skaita straujais pieaugums vismaz pagājušās nedēļas vidū bija sācis pierimt.

Saistībā ar potenciālo krituma apmēru fondu tirgos

eksperti vērtējumu nesteidz sniegt, jo dažādu nezināmo vēl ir visai daudz. «Patlaban ir pāragri spriest, vai šīs krīzes ietvaros kritums biržās būs lielāks nekā 2007.–2008. gada krīzes laikā. Kaut arī globālā recesija ir neizbēgama, visu valstu centrālās bankas un valdības ir gatavas ieguldīt ievērojamus līdzekļus, lai stimulētu ekonomiku un mazinātu krīzes sekas. Tā kā nav zināms, kad ekonomika varēs atgriezties iepriekšējā attīstības ciklā, nevar arī paredzēt, cik lielu ietekmi pašreizējā krīze atstās uz katru konkrēto uzņēmumu un mūsu valsts budžetu kopumā,» skaidro K. Goluzins.

Savukārt pensiju pārvaldītāja *Indexo* izpilddirektors Toms Kreicbergs vērs uzmanību uz izplatītākajām kļūdām, ko ieguldītāji pieļauj brīdī, kad tirgū ir sākusies krīze. «Ja tirgus kustības būtu iespējams paredzēt, protams, būtu izdevīgi pārdot akcijas pirms krīzes sākuma. Bet finanšu statistika rāda, ka to paredzēt neizdodas pat ekspertiem. Tā vietā mēs pārdomam akcijas tad, kad tirgus jau ir būtiski nokritis, – par lētu cenu. Un pēc tam atkal pārkam par vēlu, tad, kad tirgus jau ir pakāpies, – par dārgu cenu. Un rezultātā zaudējam naudu,» blogā skaidro investīciju eksperts. Viņš piebilst, ka krīzē visbiežāk pārdod tie cilvēki, kuriem trūkst pieredzes, vai arī tie, kuriem steidzami vajag naudu. «Fi-

Favorīti

Atsevišķas kompānijas ar akciju cenu kāpumu 18. martā salīdzinājumā ar pagājušā mēneša beigām

- *Citrix Systems*: 26,2%
- *Clorox Company*: 19,8%
- *General Mills*: 17,9%
- *Consolidated Edison*: 17%
- *Gilead Sciences*: 14,5%
- *Kellogg*: 14%
- *Walmart*: 13,8%
- *Eli Lilly*: 13,4%
- *Campbell Soup*: 11,9%

Avots: *Investing.com* dati

nanšu statistika rāda, ka biežāk izdevīga būs citāda stratēģija – arī krīzes brīdī pieturēties pie izvēlēta ceļa. Nekur nelēkā, bet saglabā mieru un turpini ieguldīt,» pauž T. Kreicbergs. Viņš atgādina, ka šī nav pirmā pandēmija, ko pasaules akciju tirgi veiksmīgi pārlicietu. Eksperts vērs uzmanību uz gadsimtu iepriekš notikušo tā dēvētās spāņu gripas uzliesmojumu, kas prasīja vairāku desmitu miljonu cilvēku dzīvības. Pie viņa teiktā jāpiebilst, ka šobrīd ir gan ievērojami attīstītāka medicīniskā aprūpe, gan arī plašākas iespējas ekonomikas stimulēšanai ar dažādām kvantitatīvajām metodēm. Tam būtu jāsamazina šaubas, ka pašreizējās negācijas agrāk vai vēlāk paies, neraugoties uz to, ka tirgus kritums vēl var krietni ieilgt. ●